

## **Otázky na štátnu skúšku**

**Študijný odbor: filológia**

**Študijný program: slovenský jazyk a kultúra v kombinácii  
(so zameraním na prekladateľstvo a tlmočníctvo)**

**2023/2024**

**Mgr.**

**Forma: ústna**

**Predmet: Štátna skúška zo slovenského jazyka (1ISJM/PSJAZ/22)**

1. Základy textovej lingvistiky: definícia textu; komunikačné a štruktúrne chápanie textu.
2. Základy textovej lingvistiky: definícia textu; kontextové a semiotické chápanie textu.
3. Textové stratégie (slohové postupy, expanzie témy): vymedzenie pojmu, opisná (deskriptívna) a rozprávací (naratívna) textová makrostratégia.
4. Textové stratégie (slohové postupy, expanzie témy): vymedzenie pojmu, informačná a výkladová (explikatívna) textová makrostratégia. Argumentačný text.
5. Dialóg a monológ ako typy textu. Základné vymedzenie. Prechodné typy textu. Kompozícia dialogického textu. Typy dialógu. Princípy efektívne vedeného dialógu. Konverzačná analýza.
6. Komunikačný proces a jeho komponenty. Komunikačná situácia. Jazykové (Karl Bühler; Roman Jakobson) a komunikačné funkcie: podstata komunikačných funkcií a ich typológia.
7. Deixa: vydelenie pojmu. Druhy deixy: personálna, časová, priestorová, sociálna, textová a ich uplatnenie vo verbálnej interakcii.
8. Princípy a zásady efektívnej komunikácie: charakteristika efektivity komunikácie. Pravidlá vyplývajúce zo vzťahov medzi autorom a príjemcom. Kooperatívny princíp, zdvorilostný princíp, princíp irónie.
9. Princípy a zásady efektívnej komunikácie: charakteristika efektivity komunikácie. Pravidlá vyplývajúce zo zákonitostí textovej výstavby. Princíp postupnosti, princíp prehľadnosti, princíp ekonomie, princíp expresivity.
10. Jazyk a spoločnosť. Definícia pojmov. Vzťah jazyka a spoločnosti. Jazyková situácia.
11. Stratifikácia súčasnej slovenčiny: teoretické prístupy, charakteristika variet, ich fungovanie v súčasnej jazykovej a sociálnej situácii.
12. Teória komunikačného registra: makrosociálne a mikrosociálne registre. Registrové prelínanie a registrové kontinuum.
13. Štandardizácia jazyka a jazykové plánovanie. Jazykový manažment. Jazyková legislatíva. Jazyková politika v Slovenskej republike.
14. Jazyk a kultúra: jazyková kultúra, lingvokulturoológia (precedentné jazykové javy), jazykový stereotyp, tabuizácia a eufemizácia v jazyku, politická korektnosť. Jazyková krajina. Postoje k jazyku.
15. Vymedzenie predmetu psycholingvistiky. Neurolingvistické základy psycholingvistiky. Jazykové vedomie a jeho druhy. Systém verbálneho správania a jeho podsystémy.

16. Vývinová psycholingvistika: vymedzenie pojmu. Modely skúmania vývinu detskej reči: behaviorálny (F. B. Skinner), nativistický (N. Chomsky), sémanticko-kognitívny (J. Piaget), sociolingvistický (L. S. Vygotskij), sociálno-pragmatický (M. Tomasello).
17. Vývin reči a jeho jednotlivé štádiá. Vymedzenie pojmu vývin reči. Stručná charakteristika jednotlivých vývinových štádií. Reč orientovaná na dieťa a jej funkcie.
18. Bilingvizmus ako psycholingvistický a sociolingvistický problém. Vymedzenie pojmu. Typy bilingvizmu. Psychologicko-sociálne a emočné súvislosti bilingvizmu. Dôvody miešania kódov v rečovom prejave bilingválnych detí. Bilingvizmus a multilingvizmus v globalizovanej spoločnosti.
19. Preklad odborného textu. Charakteristika odborného textu na základe základných znakov modelovej štruktúry odborného vyjadrovania: vlastnosti a prostriedky (so zameraním na terminológiu). Prekladateľské stratégie vedeckého, popularizačného a praktického odborného textu. Najčastejšie úskalia pri preklade odborného textu (na základe skúseností s prekladom vášho odborového jazyka).
20. Podstata, znaky, vlastnosti a funkcie slovenského právneho textu. Jazykové prostriedky právneho textu. Žánre právnej komunikačnej sféry. Preklad textov právnej a administratívnej komunikačnej sféry.

### **Predmet: Štátna skúška z literatúry a kultúry (1ISJM/PSLIT/22)**

1. Pomenujte pravidlá a princípy príznačné pre estetiku klasicizmu.
2. Rekonštruujte Diderotovu estetiku.
3. Charakterizujte slohovotypologickú platformu preromantizmu vo svetovej literatúre (definičné vymedzenie, autori, diela).
4. Charakterizujte skupinu básnikov, ktorých nazývame „prekliati básnici“.
5. Charakterizujte umelecké postupy príznačné pre literatúru v období osvietenstva. Charakterizujte obraz človeka na pozadí príslušných myšlienkových preferencií.
6. Vysvetlite osvietenský sentimentalizmus ako umelecký prúd v literatúre 18. storočia a koncept preromantizmu. Charakterizujte pozíciu J.-J. Rousseaua v myslení a literatúre 18. storočia.
7. Charakterizuje romantický subjekt ako centrálny koncept poetiky literárneho romantizmu.
8. Uved'te charakteristiky realizmu ako literárneho smeru 2. polovice 19. storočia, uvažujte o špecifických vlastnostiach reprezentácie skutočnosti v textoch literárneho realizmu. Charakterizujte realistickú umeleckú metódu v tvorbe.
9. Literárny kánon. Definícia. Funkcie literárnych kánonov. Východiská západného literárneho kánonu (H. Bloom).
10. Literárna komparatistika a imagológia. Pojem stereotypu v literatúre. Literárne a mimoliterárne aspekty imagológie.
11. William Shakespeare, život a dielo. Stred západného literárneho kánonu. Charakteristika a dôvody na uvedenie v literárnom kánone.
12. Macuo Bašo a kánon východnej literatúry. Haiku. História a poetika žánru. Haiku vo svetovom kontexte.
13. Dielo Josepha Hellera Hlava XXII a jeho literárnokomparatistické implikácie. Charakteristika diela a porovnanie pozície v literárnom kánone.

14. Guillaume Apollinaire, život a dielo. Vzťah vplyvu a recepcie na príklade autorovho diela (na príklade L. Novomeského a slovenskej poézie).
15. Pomenujte apórie a dilemy umeleckého prekladu, ktoré musí prekladateľ zohľadňovať pri procese prekladu (exotizácia – naturalizácia...).
16. Charakterizujte procesy sprevádzajúce vydanie knihy prekladu: skauting, príprava projektu a postprodukcia. Aké kompetencie sú potrebné na profesionálne ovládanie profesií: literárny skaut, časopisecký/knižný redaktor, administrátor literárneho projektu, distribútor, kníhpredajca, mediálny pracovník/novinár, recenzent, dramaturg kultúrneho priestoru (liter. kaviarne a pod.).
17. Charakterizujte procesy sprevádzajúce vydanie knihy prekladu: realizácia projektu. Aké kompetencie sú potrebné na profesionálne ovládanie profesií: prekladateľ, prvý redaktor prekladu, druhý redaktor a jazykový redaktor, ilustrácie, knižný dizajn a zalomenie.
18. Definujte pojem kritika prekladu (funkcia, význam, autor, percipient, zámer atď.). Priblížte vzťah subjektivity a objektivity. V čom je kritika prekladu subjektívna, v čom objektívna a prečo?
19. Ako sa mení pozícia, forma, úroveň kritiky prekladu v 21. storočí? Aká je jej postavenie v súčasnom v domácom kontexte, na akých platformách sa realizuje?